

## SAMMANFATTNING:

Hur övertygar man en person som dedikerat sitt liv till den väpnade kampen att lämna gerillan och våldet bakom sig? Under det gångna decenniet har över 17 000 individer lämnat vänstergerillan FARC trots stora personliga risker, vilket försvagat organisationen militärt, dränerat den på

erfarna ledare och skapat intern misstänksamhet. Dessa avhopp bidrog vidare till att FARC i oktober 2012 inledde fredsförhandlingar med den colombianska staten. Denna rapport – som baseras på ett 80-tal intervjuer med avhoppare från FARC – beskriver rebellens "livscykel", från beslutet

att gå med i FARC, till erfarenheter som stridande och beslutet att lämna gerillan, i syfte att förklara drivkrafterna bakom massavhopp från gerillan. Rapporten avslutas med en diskussion av förutsättningarna för att ett fredsavtal kommer att uppnås.

## Farväl till vapnen?

### Massavhopp från FARC och fredsförhandlingarna i Colombia.

AV: MICHAEL JONSSON

#### 1. Introduktion

Jag såg en *compañero* [kollega/vän] som var där 21 år, han var totalt odisciplinerad och han kallades till krigsrätt (...) Och han sköts, de tog in honom och dödade honom bara sådär (...) Det demoraliserar kombattanterna mycket, för en person var där i 21 år och de skjuter dig (...) I vilket ögonblick som helst slutar det med att de dödar dig.<sup>1</sup>

Under inbördeskrig begås ofta i det närmaste ofattbara övergrepp, inte enbart mellan nominella fiender, utan även mot civila och inom väpnade ickestatliga grupper. Citatet ovan kommer från en intervju med en

avhoppare från vänstergerillan FARC (*Sp: Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*) och illustrerar det kanske vanligaste skälet till att fotsoldater lämnat gerillan. Många stridande är trötta på kriget, vill skapa sig ett liv som civila och fruktar konfrontationer med en militärt överlägsen fiende. Men försök att desertera straffas ofta med avrättning och följaktligen tar många kombattanter detta steg först när de fruktar för sina liv.

Dessa avhopp är viktiga att förstå, eftersom de över tid blivit så omfattande att de gradvis försvagat gerillan, vilket bidragit till att FARC under hösten 2012 inledde fredsförhandlingar med den colombianska staten på Kuba. 2002 stod FARC på toppen av sin militära förmåga, med uppskattningsvis 18 000 fotsoldater och 12 000 milismedlemmar. Dess militära

enheter ("fronter") hade omringat storstäder som Bogotá, Medellín och Cali och den colombianska armén var demoraliserad. Vid denna tidpunkt trodde en stor andel av landets befolkning att FARC var på väg att vinna konflikten, en övertygelse som tycks ha delats av gerillans ledarskap. Elva år senare är rollerna ombytta. FARC har förlorat fem av sju medlemmar i sitt styrande Sekretariat, en stor andel av sina erfarna "mellanofficerare" och uppskattningsvis två tredjedelar av sina fotsoldater. Gerillan har även pressats tillbaka från landets urbana centrum och söker nu skydd i gränsområden mot Ecuador och Venezuela, samt i otillgängliga bergsområden och regnskogar. Delvis är detta en konsekvens av att den colombianska polisen och militären mer än dubblerats i storlek och förbättrat förmågor såsom under-

<sup>1</sup> Intervju med f.d. FARC-medlemmen "David", Villavicencio juli 2011.

rättelseanalys och -inhämtning, precisionsbombningar och operationer med specialtrupper. Men lika avgörande har varit att den colombianska armén identifierat gerillans svaga punkter och i synnerhet det missnöje som länge pyrt bland organisationens fotsoldater. Mellan 2002 och 2012 har över 17 000 medlemmar lämnat gerillan och återintegrerats i det civila samhället. Dessa massavhopp har försvagat FARC numerärt, dränerat gruppen på erfarna ledare, skapat en intern känsla av misstro samt genererat underrättelser som väglett militära operationer. FARC:s försvagning är således lika mycket ett resultat av internt sönderfall som externt tryck.

Men hur övertygar man en person som dedikerat sitt liv till den väpnade kampen att lämna gerillan och våldet bakom sig? Under de gångna fem åren har jag genomfört ett drygt 80-tal intervjuer med s.k. ex-kombattanter, som beskrivit livet i gerillan och orsakerna till de omfattande avhoppen från FARC. Denna rapport baseras på ett urval av dessa intervjuer och följer hela ”rebellens livscykel”, från beslutet att gå med i FARC, till erfarenheter som stridande och beslutet att lämna gerillan. Syftet är att beskriva livet i FARC från insidan och förklara varför så många gerillamedlemmar valt att ta farväl till vapnen under det gångna decenniet. Rapporten avslutas med en diskussion om hur dessa avhopp påverkat konflikten på ett nationellt plan

och förutsättningarna för att uppnå ett fredsavtal denna höst.

## 2. FARC:s framväxt och den colombianska konflikten

FARC-gerillan är en av världens äldsta nu aktiva rebellgrupper och dess framväxt reflekterar både Colombias våldsamma nutidshistoria och dess strukturella orättvisor. FARC:s grundande brukar dateras till 1964, men gruppens kärna skapades utifrån en självförsvarsmilis som bildades under det inbördeskrig mellan 1948 och 1958 som kallas ”Väldet” (*La Violencia*). Efter att konflikten ebbade ut levde milisen vidare i Tolima, där man etablerade ”befriade republiker”. 1964 försökte den colombianska staten återetablera kontroll över regionen, men en liten grupp gerillamedlemmar överlevde offensiven och flydde upp i Anderna. Detta ursprung betonas i FARC:s interna propaganda och gruppen sätter än i dag en stor ära i sin militära förmåga och motståndskraft. Medan FARC nominellt propagerar för en vänsteragenda (som mildrats med årens gång), har man därför primärt förblivit en väpnad, rural organisation som när en självbild av att vara de fattiga böndernas beskyddare från den colombianska ”oligarkin”.<sup>2</sup>

2 För en genomgång av den colombianska konfliktens historia och dess betydelse för fredsförhandlingarna, se Johnson, K. & Jonsson, M (2013) ”Colombia: Ending

Under 1960- och 1970-talen förblev FARC en av sju små till medelstora vänstergerillor i Colombia. Gruppen expanderade gradvis, från södra Tolima till Huila, Caquetá, Magdalena Medio och Meta, vilket än i dag förblivit några av gruppens starkaste fästen. FARC är organiserat som en reguljär armé, med en byråkratisk ansvarsfördelning och ett hierarkiskt ledarskap. Formellt styrs gruppen av dess sekretariat med sju medlemmar, medan operativa beslut primärt fattas av en grupp bestående av ett 20-tal ”mellanofficerare”. Gruppens grundläggande militära enheter är dock s.k. fronter, som har allt mellan 50 till flera hundra medlemmar. I takt med att gruppens kommunikationer blivit avlyssnade har dock det centrala ledarskapet försvagats och regionala frontledare fått alltmer direkt makt. Formellt styrs gruppen av dess interna riktlinjer (”statuter”) som reglerar allt från gruppens dagliga rutiner till bestraffning vid olika typer av disciplinära brister.<sup>3</sup> FARC:s ledare för även noggrann bokföring över såväl organisationens resurser som enskilda medlemmars beteenden, vilket sparas i elektroniska ”cv:n”. Denna organisationsstruktur var länge en källa till FARC:s militära styrka. Men i takt med att seniora ledare dödats och deras datorer beslagtogs, har denna

the Forever War” *Survival*, 55:1, s. 67–86, 2013.

3 Ferro Medina, J. G. & Uribe Ramón, G. (2002) *El Orden de la Guerra. Las FARC-EP: Entre la Organización y la Política* Bogotá: Centro Editorial Javeriano, s. 40–57.

information blivit ovärderliga under rättelser för den colombianska staten.<sup>4</sup>

Så sent som 1982 var FARC en relativt liten rebellgrupp, med uppskattningsvis 2 000 medlemmar. Vid denna tidpunkt beslutade man dock att expandera gruppen och avancera mot Colombias urbana centrum. För att finansiera denna strategi beslöt man även att bli aktivt inblandad i Colombias växande kokainindustri, ursprungligen genom att "beskatta" narkotikasmugglare, men gradvis genom ökande direkt inblandning. Från 1982 till 1999 expanderade gruppen exponentiellt, tills man hade uppskattningsvis 18 000 heltidsmedlemmar och 12 000 milismedlemmar och kom att utgöra ett påtagligt hot mot landets ekonomiska och politiska elit.<sup>5</sup> Parallellt med arméns till stor del misslyckade motoffensiv finansierade därför rika landägare och konkurrerande narkotikasyndikat hänsynslösa paramilitära privatmiliser. FARC hade länge begått övergrepp mot civilbefolkningen, men för paramilitären blev detta deras primära *modus operandi* och från 1990-talet och framåt mördade och fördrev man stora grupper civila

som misstänktes vara FARC-vänliga. Gerillan svarade med samma mynt, vilket ledde till en snabb förvärring av konflikten, med ett växande antal civila offer. Samtidigt förblev FARC militärt framgångsrikt och intog under 90-talet ett flertal perifera polis- och militärbaser och tog ett stort antal fångar.

Under 1999–2002 erbjöds FARC kontroll över en demilitariserad zon kring Caguan i centrala Colombia i utbyte mot att man deltog i fredsförhandlingar med den colombianska staten under president Pastrana. Samtidigt fortsatte dock både gerillan och den colombianska staten att förbereda sig inför fortsatta stridigheter. FARC avbröt vid flera tillfällen förhandlingarna och använde den demilitariserade zonen för att rekrytera nya medlemmar, planera attacker i andra regioner, träna medlemmar och undfly den colombianska armén efter utförda attacker. Den formella förhandlingsagendan hade tolv huvudsakliga teman och 48 underteman, men under tre års förhandlingar nådde man inte framsteg på en enda punkt.<sup>6</sup> Samtidigt förhandlade den colombianska staten om Plan Colombia med USA, vilket i praktiken kom att innebära ett omfattande stöd för bekämpning av kokao odlings såväl som militära operationer mot FARC.

Efter att fredsförhandlingarna bröt samman våren 2002 valdes Álvaro Uribe till ny president för Colombia. Uribe, vars far mördades av FARC, fann ett starkt stöd för sina löften att använda en uteslutande militär strategi mot FARC. Initialt tycktes denna politik vara i stora drag framgångsrik. Polisen och militären dubblerades i storlek och förbättrade på ett vitalt sätt förmågor som är centrala för att bekämpa rebellgrupper, såsom under rättelseanalys, precisionsbombningar och operationer med specialförband. FARC, som under några år agerade mer som en reguljär armé än en rebellgrupp med stora truppkoncentrationer, försvagades kraftigt under denna period. Under 2007 dog över 1 500 gerillamedlemmar i strid och 2008 deserterade mer än 3 000 medlemmar. Strategin innefattade även att erbjuda stora ekonomiska belöningar i utbyte mot information som ledde till att seniora FARC-ledare kunde arresteras eller dödas.<sup>7</sup> Detta lade grunden till ett flertal operationer där gruppens mest seniora chefer dödades – sekretariatsmedlemmar som Raúl Reyes (2008), Mono Jojoy (2010) och Alfonso Cano (2011) dog alla i flyganfall mot sina gerillaläger. Vidare uppstod en upprörd nationell debatt när sekretariatsmedlemmen Iván Ríos 2008 mördades av sin FARC-livvakt som hoppades få ta

4 Intervju med colombiansk polisiär under rättelseanalytiker, Villavicencio juni 2011.

5 Chernick, M. (2005) "Economic Resources and Internal Armed Conflicts: Lessons from the Colombian Case" in I. William Zartman and Cynthia J. Arnson (eds), *Rethinking the Economics of War: The Intersection of Need, Creed and Greed*. Washington DC: Woodrow Wilson Center Press, pp 178–205.

6 Pizarro Leongomez, E. (2011) *Las FARC (1949–2010) De Guerilla Campesina a Máquina de Guerra*. Bogotá: Grupo Editorial Norma, 256–262.

7 Pizarro Leongomez, 'Las FARC (1949–2010)', s. 167–178.

del av den mångmiljonbelöning som utlysts.

Samtidigt pressades militära brigadchefer hårt att uppvisa mätbara framsteg i bekämpningen av FARC. Bakgrunden var att demoraliserade arméförband under 90-talet undvek väpnade konfrontationer med FARC, men resultatet blev likväl förödande. Under 2008 avslöjades misstankar om att colombianska militärer dödat FARC-medlemmar som redan gett upp, eller låtit kriminella kollaboratörer mörda civila, för att sedan låtsas att de avlidna var FARC-medlemmar som dödat i strid.<sup>8</sup> Liknande fall var vida kända bland gerillamedlemmarna och avskräckte många från att desertera från FARC, av rädsla för militären. Parallellt med övergreppen – eufemistiskt kallade ”falska positiva”-skandalen – etablerades dock även ett program för avväpning, avmobilisering och återintegrering (eng: DDR) av avhoppare från både det paramilitära AUC och FARC. Härigenom erbjöds deltagarna utbildning, psykosocial hjälp och ekonomiskt stöd för att återintegreras i det civila livet. Efter att initiala brister korrigerats har programmet, som fått både teknisk rådgivning och ekonomiskt stöd från Sverige, kommit att betraktas som ett internationellt föregångsexempel.

Under den tidsperiod som beskrivs i denna rapport förändrades FARC

dramatiskt, vilket även påverkade dess fotsoldater. Gerillan pressades hårt militärt och i enskilda fronter led man tidvis brist på allt, inklusive mat. FARC:s seniora ledare höll fast vid sin ideologi, men många fronter befann sig under ständigt militärt tryck och fann sig oförmögna att leva upp till dessa ideal. Rädsla för infiltratörer och sämre träning gjorde att enskilda frontledare blev alltmer repressiva mot både civilbefolkningen och de egna fotsoldaterna. FARC – som överlevt tolv colombianska presidenter – genomlevde en av de värsta epokerna i sin historia och många gerillamedlemmar började söka efter en utväg, inte sällan lockade av DDR-programmets löften om att ”ett annat liv är möjligt”.

### 3. FARC från insidan

Under 2000-talets början studerades rebellgrupper huvudsakligen ”utifrån”. Inflytelserika studier har exempelvis identifierat strukturella faktorer som är korrelerade med högre risk för inbördeskrig<sup>9</sup> eller mer långvariga konflikter.<sup>10</sup> Mycket av denna forskning baserades på antaganden om rebeller såsom varandes ekonomiskt motive-  
rade och ledande forskare hävdade att rebellgrupper kan förstås som en sorts

”organiserad brottslighet”.<sup>11</sup> Sedan några år tillbaka har alltmer forskning fokuserat på att förstå rebellgruppers beslutsfattande ”inifrån”<sup>12</sup> respektive förlitat sig mer på primärdata såsom enkätundersökningar med avhoppare från väpnade grupper<sup>13</sup>, vilket skapat en mer nyanserad och komplex bild. Medlemskap i väpnade grupper förklaras således inte enbart av personlig girighet, utan även av rädsla<sup>14</sup>, ideologisk övertygelse<sup>15</sup>, en känsla av tillhörighet<sup>16</sup>, gradvis socialisering<sup>17</sup> och hämnd. De intervjuer som ligger till grund för denna rapport stärker dessa slutsatser, men illustrerar även tydligt

11 Collier, P. (2000) ”Rebellion as a Quasi-Criminal Activity” *Journal of Conflict Resolution* 44(6): 839–853.

12 Weinstein, J. M. (2007) *Inside Rebellion: The Politics of Insurgent Violence* New York: Cambridge University Press.

13 Arjona, A. M. & Kalyvas, S. N. (2012) ”Recruitment into Armed Groups in Colombia: A Survey of Demobilized Fighters” in Guichaoua (ed) *Understanding Collective Political Violence* New York: Palgrave MacMillan, pp.143–174.

14 Kalyvas, S. N. & Kocher, A. M. (2007) ”How ‘Free’ is Free-Riding in Civil Wars? Violence, Insurgency and the Collective Action Problem” *World Politics* 59:2, 2007 s. 177–216.

15 Ugarizza J. E. & Craig, M. J. (2013) ”The Relevance of Ideology to Contemporary Armed Conflicts. A Quantitative Analysis of Former Combatants in Colombia” *Journal of Conflict Resolution* 57(3): 445–477.

16 Kalyvas, S. N. (2006) *The Logic of Violence in Civil War* New York: Cambridge University Press, s. 125–126.

17 Florez-Morris, M. (2007) ”Joining Guerilla Groups in Colombia: Individual Motivations and Processes for Entering a Violent Organization” *Studies in Conflict and Terrorism* 30(7): 615–634.

8 McDermott, J. ”Toxic Fallout of Colombian Scandal” 7:e maj 2009.

9 Collier, P., Hoeffler, A. (2004) ”Greed and Grievance in Civil War” *Oxford Economic Papers* 56(4): 563–595.

10 Fearon, J. D. (2004) ”Why Do Some Civil Wars Last so Much Longer than Others?” *Journal of Peace Research* 41(3): 275–301.

hur enskilda gerillamedlemmars motiv förändrades under konfliktens lopp, som en följd av både FARC:s och den colombianska statens agerande. Den övergripande lärdomen är lika enkel som fundamental. När den colombianska staten begick övergrepp drev detta fler individer till att gå med i gerillan, men när staten i stället behandlat både civilbefolkningen och avhoppade gerillasoldater väl försvagades gerillan. Detta har inte avslutat konflikten, men skapat goda förutsättningar för en förhandlingslösning på det som tidigare tätt sig som ett evighetskrig.

### 3.1 Rekrytering – Ideologi, familjeband och obetänksamhet

Motiven för att gå med i FARC är varierade, vilket har illustrerats av ett flertal studier av avhoppade medlemmar från gruppen. I en studie nämndes exempelvis löften om pengar eller materiella gåvor (20%), ideologi (12%), makt (9%), undfly fattigdom (8%), ha ett äventyr (8%) samt hämnd (6%) som de vanligaste motiven.<sup>18</sup> Svarefrekvensen för självrapporterade motiv varierar dock markant mellan olika enkätundersökningar, vilket gör det extra viktigt att även känna till den kontext i vilken beslutet att gå med i gerillan fattades och de förväntningar

18 Arjona, A. M., Kalyvas, S. N. (2007) "Reclutamiento de combatientes en Colombia: Resultados preliminares de una encuesta a combatientes desmovilizados" pp. 199–238 i *Seminario Internacional Justicia Transicional en la Resolución de Conflictos y Secuestro* Bogotá: Unibiblos.

blivande rekryter hade. FARC har ibland använt sig av tvångsrekrytering, men som mest 1/7 av f.d. FARC-medlemmar rapporterar att de rekryterats under tvång.<sup>19</sup> Beslutet fattas vanligtvis frivilligt, även om de blivande rekryterna långtifrån alltid är fullt medvetna om vad de ger sig in på. Vissa tror att de kommer att få betalt, eller att deras familjer kommer att få ekonomiskt stöd från gruppen, medan andra tror att de har möjlighet att lämna gruppen frivilligt. I realiteten betalar FARC i princip aldrig någon lön till sina gerillasoldater och har man en gång blivit medlem finns det i praktiken ingen väg ut.<sup>20</sup> Tvärtom bestraffas försök att desertera hårt och avrättningar är relativt vanligt förekommande.

Följaktligen erbjuder gerillan utifrån sett ingen attraktiv tillvaro – ett livslångt medlemskap, ofta under svåra omständigheter, utan möjlighet att bilda familj, begränsad kontakt med föräldrar och syskon och med en våldsam död eller allvarliga krigsskador som högst trolig slutpunkt.<sup>21</sup> Trots detta tycks förvånansvärt få av

19 UNICEF/Defensoría del Pueblo (2005) *Caracterización de los niños, niñas y adolescentes desvinculados de los grupos armados ilegales*. Bogotá: UNICEF, s. 74–76.

20 Rapporten behandlar primärt heltidsmedlemmar i FARC och dess förutsättningar. Milismedlemmar i organisationen hade överlag mindre krävande disciplinära krav och erbjöds i enskilda fall ekonomisk ersättning.

21 Gutiérrez Sanín, F. "Telling the Difference: Guerrillas and Paramilitaries in the Colombian War" *Politics and Society* 36:1, pp 3–34, 2008.

de respondenter som intervjuats ha övervägt sitt beslut särskilt länge eller avskräckts av dessa risker. Rekryteringen i sig skedde ofta också ganska odramatiskt. I ett typiskt scenario sammankallade lokala FARC-medlemmar befolkningen i en by och höll en föreläsning om gruppens ideologi och väpnade kamp. Efteråt erbjöds åhörarna att gå med i gruppen, vilket många gjorde utan vidare eftertanke. I viss mån förklaras dessa beslut av den utsatta socioekonomiska situation som många rekryter kommer ifrån. De individer som går med i gerillan tenderar överlag att vara unga, fattiga män från perifera landsbygdsregioner, från familjer där både våld inom familjen och dödsfall orsakade av konflikten är vanligt förekommande.<sup>22</sup> Statens frånvaro, tillsammans med FARC:s närvaro, har vidare skapat en normalisering av gerillan, där medlemskap ses som ett naturligt steg, till skillnad från det svårförklarliga beslutet det kan te sig som för utomstående betraktare. Och bland gruppens potentiella rekryter uppfattades medlemskap ibland

22 I en enkätundersökning bland f.d. FARC-medlemmar var 55% under 19 år när de rekryterades och 50% hade inte slutfört grundskolan, varav 8% inte hade någon utbildning alls. Av rekryterna var cirka 86% män och 16% rapporterade att ett syskon dödats av en väpnad grupp innan de själva rekryterades. Våld inom familjen och sexuella övergrepp angavs även ofta som en bidragande orsak till att man gått med i gerillan. Arjona, A. M. & Kalyvas, S. N. 'Recruitment into Armed Groups in Colombia', 150–162.

paradoxalt nog som en möjlighet till kortsiktig trygghet, vilket övervägde de långsiktiga riskerna:

På den tiden kom det aldrig några lärare till den regionen, ingen från staten kom någonsin dit, de som kom var från FARC [...] Jag gick med i FARC på grund av en brist på garantier från staten [eg. en brist på grundläggande trygghetsystem]. (...) Vilka alternativ har man...ingenting. (...) Livet där [i FARC] var väldigt annorlunda. Till exempel, där behöver man inte tänka: ”om jag inte arbetar i dag har jag inget att äta imorgon” (...). Nej, för där arbetade vi som ett kollektiv, där ger de den dagliga ransonen [av mat] till alla.<sup>23</sup>

Denna känsla av trygghet var ofta bara en delförklaring till beslutet att gå med och motsvarade sällan vad rekryterna senare kom att uppleva. Likväl är det viktigt att notera att gerillan i många fall upplevdes erbjuda det minst dåliga alternativet för många rekryter, utan att dessa nödvändigtvis var övertygade av dess ideologi eller lockade av en (icke-existerande) möjlighet att tjäna pengar. Vidare skedde ofta en socialisering över tid, genom att FARC var närvarande i regioner där blivande rekryter växte upp. Många rekryter hade

23 Intervju med den f.d. FARC-medlemmen ”David”, Villavicencio juni 2011. Respondenternas namn har ändrats för att skydda deras identiteter.

vänner och släktingar som redan var medlemmar i FARC och även uppriktiga respondenter hade ibland svårt att förklara vad som egentligen drev dem att gå med i organisationen:

Jag har alltid tänkt att det fanns flera skäl till varför jag gick med i gerillan. Bredvid skolan där jag gick som barn fanns det en FARC-bas. Jag växte upp med endast min mamma, men min far var en FARC-medlem och jag har ofta undrat om det påverkade mitt beslut att gå med. Sen, när jag var 11 år gammal, bad jag att få gå med i FARC, men skickades tillbaka för att jag var för ung, men jag gjorde det för att min mor-mor slog mig, för att fly hemifrån. Sen, när jag var 17, började jag arbeta som en milismedlem bland ursprungsbefolkningen, utan att samhället kände till det. Och när jag var 19 började jag arbeta som *guerillera interna* [heltidsmedlem] men denna gång på grund av ideologisk övertygelse. Vid den tidpunkten hade min pojkvän och fadern till min ettåriga dotter redan gått med i organisationen.<sup>24</sup>

Som citatet illustrerar är det ofta svårt att urskilja en enskild, avgörande faktor som ligger till grund för beslutet att gå med i FARC. Sammantaget

24 Intervju med f.d. FARC-medlemmen ”Luiza”, Bogotá februari 2008.

med den breda uppsättning motiv för rekrytering som anges i enkätstudier, leder detta många forskare till slutsatsen att det inte är fruktbart att söka efter ett enskilt, dominerande motiv för beslutet att gå med i en väpnad grupp.<sup>25</sup> I enskilda fall är det dock tydligt vad som drev individer att gå med i FARC. Detta gäller i synnerhet offer för ”smutsig krigsföring”, där rekryten eller dennes familjemedlemmar attackerats av paramilitären eller armén:

De [armén] dödade min far, min far arbetade med dem [FARC] (...) Och de [armén] dödade inte mig eftersom jag inte var där den natten, så det var mitt motiv...[för att gå med i FARC]. Min mamma sa till mig ”nej min son, de dödade min make där, jag är rädd att de kommer döda dig med” [*Intervjuaren frågar om respondenten gick med i FARC av rädsla eller för att söka hämnd*]. Jag tror både och, jag kände alltid ett hat, men jag var också rädd, för min mor sa ”de [armén] kommer döda dig med, åk iväg, det är bättre, där [i FARC] får du åtminstone ett gevär så du kan försvara dig själv, här kommer de döda dig utan någonting [som du kan försvara dig med]”.<sup>26</sup>

25 Arjona, A. M. & Kalyvas, S. N ”Recruitment into Armed Groups in Colombia”, 150–162.

26 Intervju med f.d. FARC-medlemmen ”Eduardo”, Manizales september 2012.

Följaktligen kan den typ av övergrepp av armén som antyds av "falska positiva"-skandalen (där omfattande utomrättsliga avrättningar misstänks ha begåtts) i sig själv leda till att fler medlemmar går med i FARC. Denna situation, där civila kläms mellan två stridande parter, som bägge misstänker dem för att samarbeta med fienden, kan ibland skapa en situation där det paradoxalt nog kan vara säkrare att gå med i en väpnad grupp än att förbli civil.<sup>27</sup>

Analytiker som intervjuat ett stort antal avhoppade FARC-medlemmar påpekar att det inte alltid finns ett tydligt, rationellt skäl till varför individer gick med i FARC.

Ibland låter folk [ex-kombattanter] lite ologiska, eftersom inte ens de vet varför de gick med i gerillan, några av dem. (...) Andra säger "jag var full och en vän sa vi går med!

Och när jag nyktrade till var jag där, medlem i gerillan".<sup>28</sup>

Många av de motiv som kan te sig irrationella för en utomstående betraktare blir dock mer lättförståeliga när man beaktar rekryternas låga ålder och det föga genomtänkta beslutsfattande många individer, oavsett bakgrund,

tillämpar under denna fas av livet. Följaktligen återkommer svar som att "ha ett äventyr", "för att jag gillade vapen och uniformer" eller "influerad av vänner", som framträdande motiv i flera studier.<sup>29</sup> Vissa respondenter refererade själva till sin unga ålder för att förklara den begränsade riskbedömning de tillämpade när de fattade ett till synes livsavgörande beslut.

En ung person tänker inte på det sättet [eg. på riskerna]. En ung person gillar adrenalinet. (...) Under en tid så gillade jag verkligen kriget. Att ha ett bra vapen, skjuta...det var väldigt coolt!<sup>30</sup>

Dessa svar må i viss mån vara tillrättalagda<sup>31</sup> och fritar givetvis inte ex-kombattanterna från ansvar för de övergrepp många av dem senare begick. Men i princip ingen respondent – vare sig bland ex-kombattanter eller polisiära och militära underrättelseanalytiker – ansåg att motivet för att gå med i FARC kan reduceras primärt till ekonomisk vinning. Följaktligen finns det starka skäl att anta att de renodlat ekonomisk-rationella förklaringsmodeller för rebellgruppers agerande som tidigare varit så inflytelserika behöver nyanseras och breddas.

Vidare antyder resultaten att kombattanterns lojalitet med rebellgrupper inte nödvändigtvis är så grundmurad och oföränderlig som ibland antas, utan att det tvärtom kan vara möjligt att framgångsrikt uppmuntra avhopp.

### 3.2 Medlemskap i FARC – Disciplin, risker och umbäranden

Medan beslutet att gå med i FARC ofta fattades lättvindigt, innebar rekrytens första tid i gerillan ofta ett bryskt uppvaknande. Livet i FARC är strikt disciplinerat, i likhet med de reguljära arméer gruppen använt som sin förebild, men utan de permissioner och tidsbegränsade missioner som är helt avgörande för att upprätthålla moralen i dessa. Den dagliga tillvaron är noggrant planerad från gryning till skymning och fylld med plikter som matlagning, exercis, ideologisk "utbildning", arbete med civilbefolkningen och militära operationer. Alkohol är strikt förbjudet utom i samband med nyårsfirande, och medlemmar som har pojk- eller flickvänner i gerillan får bara träffa dessa två dagar i veckan, med sin frontledares medgivande. Vissa respondenter gillade denna disciplin, men en majoritet beskrev hur de över tid blev extremt uttråkade.

Ofta var nyblivna rekryter inte ideologiskt övertygade, utan socialiserades gradvis in i gerillans världsåskådning. FARC håller regelbundet ideologiska föreläsningar i sina fronter, ledda av så kallade politiska medlemmar. Under

27 Kalyvas, S. N. & Kocher, A. M. (2007) "How 'Free' is Free-Riding in Civil Wars? Violence, Insurgency and the Collective Action Problem" *World Politics* 59:2, 2007 s. 177-216.

28 Intervju med företrädare för det colombianska Försvarsministeriet, Bogotá juli 2011.

29 Se t ex Arjona, A. M. & Kalyvas, S. N. "Recruitment into Armed Groups in Colombia", 163.

30 Ibid.

31 Gutiérrez Sanín, "Telling the Difference", 20.

intervjuer beskrev sådana respondenter ofta passionerat sin marxistiska övertygelse, innan de beklagade sig över att många fotsoldater och frontledare inte förstod ideologin eller tillämpade den i praktiken. Detta reflekterades även av intervjuer med fotsoldater.<sup>32</sup> En majoritet av medlemmarna hyste en generell sympati för FARC:s ideal, men hade samtidigt en grund förståelse av ideologin och övertygades mer av handlingar än abstrakta principer. För många fotsoldater blev gott ledarskap således synonymt med frontledare som var militärt skickliga, behandlade fotsoldater och civilbefolkning väl och inte tillförsäkrade sig orättvisa fördelar. Omvänt blev interna orättvisor inom gruppen ofta demoraliserande.<sup>33</sup> Följaktligen beklagade sig många respondenter över att mellanofficerare i smyg skickade pengar till sina familjer, medan de själva inte kunde försörja sina åldrande och sjukliga föräldrar, eller att frontledare åt och bodde bättre än fotsoldaterna och gynnade sina egna flickvänner. 2007 avslöjades att en ung holländska – Tanja Nijmeijer – gått med i FARC, efter att hennes dagbok hittats i ett övergivet FARC-läger. Hennes desillusionerade beskrivning av livet i FARC spred sig snabbt i colombianska medier: "Hur kommer det att bli när vi kommer till makten?"

32 Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Yenny", Ibagué augusti 2011.

33 Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Juan Pablo", Bogotá juli 2011.

Ledarnas fruor i Ferrari Testa Rossas med bröstimplantat, ätandes kaviar?"<sup>34</sup>

Livet i FARC innebar också omfattande fysiska umbäranden. Colombias vidsträckta regnskogar och bergskedjor erbjuder en nästintill perfekt geografi för en rebellgrupp som vill undkomma reguljära arméer, men skapar samtidigt omfattande problem i termer av sjukdomar, hygien och upprätthållande av logistiska försörjningslinjer. Under den epok före 2002 då FARC opererade relativt ostört var detta ett begränsat problem. Men i takt med att det militära trycket ökade försvärades även det dagliga livet i FARC, eftersom gruppen inte längre kunde ha permanenta baser och försörjningslinjer skars av:

Gerillamedlemmen säger: "Nej, vad gör vi här? Vi blir dödade här, svälter, [de] betalar oss inte, på grund av brist på mat, på vad vi behöver, på grund av detta lämnar jag [FARC] för att skaffa mig det själv. Och jag kommer inte att bli beordrad av någon som gnäller på mig som om han vore min far."<sup>35</sup>

Över tid blev rekryterna också påtagligt medvetna om de risker de sällan reflekterat över innan de gick med i FARC. Beroende på en medlems funktion inom rebellgruppen var

34 Romero, S. (2010). "Dutch Guerilla in Colombia Leaves Puzzling Trail" *New York Times* 2010-05-28.

35 Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Bergin", Bogotá juli 2011.

de olika exponerade för strider och reagerade på varierande sätt, men en majoritet betonade att de varit rädda i samband med sin första strid och att effekten av att se kamrater bli svårt skadade eller dödas var mycket tung:

Striderna var det värsta, jag trodde alltid att jag skulle dö, alltid med denna känsla: "De kommer döda mig, [jag är] säker på att jag inte kommer komma undan det här." För det skrämde mig mycket och jag var inte förberedd [sp. *preparada*, eg. tränad eller erfaren] som kanske de personer som har år och år [av erfarenhet] är. (...) Allting skakade [när jag] tog vapnet, jag kunde inte, jag sade: "Nej, nej jag kan inte." Då minns jag så väl att [alias] satte ett vapen mot mitt huvud och sa till mig: "Du går framåt [mot striden] eller så kommer du att dö här."<sup>36</sup>

Parallellt med striderna mot den colombianska armén utkämpade FARC fram till 2006 även hänsynslösa strider mot paramilitären (som opererade självständigt men ofta med implicit stöd från den reguljära armén). Dessa konfrontationer inkluderade strider mellan väpnade förband men handlade lika mycket om "smutsig krigföring" med mord på milismedlemmar från FARC och vänligt sinnade civila, i syfte att ta över kontrollen av lokala

36 Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Yenny", Ibagué augusti 2011.



drogekonomier. Ofta utnyttjades betalda informatörer med inblick i gerillan:

Låt oss säga, jag kommer till, låt oss anta, [ortsnamn], om du känner till en gerillamedlem så ger jag dig en miljon pesos [cirka 3 500 kr] och du berättar vem det är. [*Förklarar hur informationen leder till att personen mördas av paramilitären*] Många personer gillade den här affären (...) de arbetade med FARC och gick över till paramilitären, så eftersom de kände till så många personer i gerillan, så började de [säga] "den personen är med i gerillan" här ta en miljon pesos "den personen också" en miljon pesos till, det blev en affärsrörelse.<sup>37</sup>

Både milismedlemmar från FARC och lokalbefolkningen utnyttjades för underrättelser, vilket resulterade i att vissa frontledare inom FARC blev alltmer paranoida och våldsbenägna, även mot sina egna stödtrupper. Som ett resultat av detta tappade vissa FARC-medlemmar – som gått med för att de önskade hjälpa de fattiga – tron på FARC och började motarbeta gruppen:

När jag arbetade politiskt såg jag att de [FARC] tog personer och dödade oskyldiga. Så hur många personer [har] jag praktiskt taget

dragit upp från hålet [eg. graven], det finns folk i [ortsnamn] som redan hade sina gravar redo, jag kom dit och ropade: [till gerillamedlemmar] "Kamrat, kamrat, kom hit, titta på denne *compañero* [vän/kollega] för denne *compañero* har döttrar, har döttrar i gerillan (...) Om hans barn får reda på att vi dödade deras föräldrar (...) kan de bli de värsta, kan de döda några gerillamedlemmar, kan döda kommandanter, kan fly, kan gå till trupperna [eg. bli informatör för armén], kan göra tusentals saker, så kamrat, låt oss inte göra detta mot honom, undersök saken noga (...)." Kolla, den här killen sa till mig "jag är skyldig dig mitt liv".<sup>38</sup>

Livet i gerillan innebar givetvis inte enbart lidande och en betydande andel av respondenterna nämner även positiva erfarenheter. Detta inkluderade att hjälpa fattiga invånare i avlägsna byar, vänskap mellan gerillamedlemmar, respekt för överordnade, att tillägna sig disciplin och en känsla av framgång när man befordrades. Men det bestående intrycket från intervjuerna är likväl det enorma lidande konflikten fört med sig – för FARC:s medlemmar, dess fiender och kanske allra främst för civilbefolkningen. Även för individer som delar FARC:s problembeskrivning är det därför svårt

att se hur den väpnade konflikten eller FARC som väpnad aktör kan utgöra en del av lösningen:

Min politik [eg. politiska övertygelse] är en socialistisk politik: jag lärde mig socialism där med dem [FARC]. Jag har den marxist-leninistiska politiken här [pekar mot sitt hjärta] och ingen kan ta det ur mig. Men jag tror inte längre på FARC och jag tror inte längre på våld.<sup>39</sup>

### 3.3 Avhopp – Rädsla, förräderi och familjelängtan

Om beslutet att gå med i FARC ofta fattades förvånansvärt snabbt och lättvindigt, så skedde avhopp ofta först efter långa och svåra övervägningar. Inte sällan funderade respondenterna på att lämna gerillan under flera års tid, men behöll typiskt sett dessa tankar för sig själva. Minsta felsteg bestraffades hårt inom FARC och brott som att vara "demoraliserad" ledde regelmässigt till tunga fysiska reprimander, som att gräva långa skyttevärn eller sköta latrinerna. Än värre kunde det gå för individer som försökte stjäla eller fly från gruppen:

När jag gick med, inom fem dagar hölls fem krigsrätter, två [personer] blev dödade och tre räddades, de planerade att desertera och stjäla

37 Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Ricardo", Bogotá september 2012.

38 Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Juan Pablo", Bogotá juli 2011.

39 Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Robinson", Bogotá september 2012.

(...). Deras plan var att ta en båt och 200-någonting vapen (...). De tre hade tur, för det här [beteendet] är praktiskt taget dödligt.<sup>40</sup>

Under denna period utsattes de flesta av FARC:s fronter för kontinuerliga anfall av en militärt överlägsen motståndare. Fronterna kunde alltmer sällan vistas i permanenta baser i regnskogen och förflyttade sig ofta varannan eller var tredje dag, för att undgå att upptäckas och attackeras av armén. Trots detta tvekade många inför att desertera och överlämna sig själva till militären, på grund av de historier om utomrättsliga avrättningar som var välkända inom gruppen. Följaktligen utgjorde smutsig krigföring både ett incitament för rekrytering och ett hinder för avhopp:

Armén, vi kommer inte att tala mer om armén (...) för sanningen är, armén här, coolt [sp: *chévere*, eg. behandlar oss väl] men där [i konfliktområdet]: gerillamedlemmar som blev fångade, som var skadade eller blev skadade, dem dödade de. Varför? Så att de inom armén fick pengar. Så vi ville inte ge oss av [från vårt gömställe]. Det fanns flera såna fall, killar som angav sig själva i byn och de dödades och de [armén] sade senare att det varit strider, trots att inte ett enda skott

avlossats, så det var bättre att inte [överlämna sig själv till armén].<sup>41</sup>

Dessa historier spreds och överdrevs sannolikt av FARC:s mellanofficerare, men "falska positiva"-skandalen illustrerar att det fanns en verklig grund för denna rädsla. Som en konsekvens av detta lämnade många rekryter FARC först när de upplevde ett överhängande hot, ofta *inifrån* gruppen själv, även om avhopparna hade många andra källor till missnöje. Många rebellgrupper är präglade av en djupt liggande misstänksamhet, som växt fram under årtal av underjordisk verksamhet, där infiltration av gruppen kan leda till att medlemmar antingen fångslas eller dör i strid. Efter att vissa militära operationer mot FARC väglets av avhoppare har denna misstänksamhet i vissa fall övergått i ren paranoia inom enskilda fronter, vilket stundtals resulterat i omfattande utrensningar av misstänkta förrädare. Föga förvånande tenderar detta att leda till än fler avhopp från fronten:

De sade till mig "du är en infiltratör, säg sanningen, de skickade dig för att göra [eg. samla in] underrättelseinformation", de sade sådana saker och nej, jag var ingenting [eg. gjorde ingenting/var inte infiltratör]. Och det var på det sättet i några dagar (...) efter ungefär sex

månader beordrade de att jag skulle bli bunden och jag visste inte varför. (...) De höll mig bunden under fem månader, efter ungefär fem månader lät de mig gå, de sa nej, att det inte hade kunnat bevisa något mot mig, att jag var en infiltratör. (...) Sen efter åtta dagar beordrade de att jag skulle bli bunden igen.<sup>42</sup>

I detta fall flydde respondenten från fronten med hjälp av sin närmaste överordnade. I andra fall bevittnade f.d. medlemmar avrättningar av gerillasoldater som varit deras vänner, eller som varit medlemmar i FARC under större delen av sina liv. Den emotionella effekten av detta var mycket djupgående och fördjupade de nedåtgående spiraler som vissa fronter redan befann sig i.<sup>43</sup>

En tredje orsak till avhopp var svagt ledarskap inom FARC. I forskningen om reguljära arméer har vikten av att ha goda mellanofficerare länge varit välkänd – individer slåss inte primärt av lojalitet med abstrakta ideologier eller de "föreställda gemenskaper" som nationer utgör, utan av respekt för sina överordnade och för att skydda sina vapenbröder och -systrar. Inom rebellgrupper blir detta fenomen än mer uttalat, eftersom lokala frontledare i praktiken ofta hade nästintill

40 Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Carlos Andres", Villavicencio juni 2011.

41 Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Carlos", Manizales september 2012.

42 Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Roberto", Bogotá juli 2011.

43 Se fotnot 2 i denna studie för ett exempel på hur interna avrättningar påverkade motiv inom FARC.

oinskränkt makt över varje aspekt av fotsoldaternas liv. Förlusten av en respekterad frontledare kan således ha förödande effekter på motivationen i enskilda fronter. Ett talande exempel på detta var när Negro Acacio – en populär ledare för den 16:e fronten i sydöstra Colombia – dog i en militär operation:

Det var hemskt för alla, det var som om vår far hade dött, eftersom denna *señor* [Negro Acacio] var väldigt ansvarstagande, vi saknade inget, allt vi behövde fanns där. Det var väldigt svårt för oss alla. Jag visste att han skulle låta mig lämna [fronten] för att träffa min dotter, men han dog och jag förlorade allt hopp.<sup>44</sup>

Acacio dödades under 2007 och händelsen föregicks av ihållande operationer under flera år mot fronten, som var central för FARC:s drogfinansiering och inflöde av vapen. Trots detta militära tryck överskred antalet avhopp från fronten aldrig 50 per år. Men Negro Acacio ersattes av en ny frontledare som var mycket illa ansedd bland fotsoldaterna.

[Alias] var en son till en hora, ett fyllo, ursäkta uttrycket, en prostituerad, en som förförde

<sup>44</sup> Intervju med f.d. FARC-medlem, citerat i *El Espectador* "Quiero ver a mi niña" 2008-01-29.

kvinnor, kastade bort pengar, en dålig kommandant för trupperna tvingades lida mycket, de fick inte mediciner, förstår du mig? Han brydde sig bara om varorna [eg. kokainet] och vapenhandeln. Han var inte en krigare, för han hörde en helikopter och ville gräva ner sig själv i marken. Detta bröt ned folks motivation.<sup>45</sup>

Under nästkommande år deserterade över 200 personer från fronten, vilket är bland de högsta siffrorna någonsin inom FARC. Tre år efter Acacios död var den 16:e fronten nästintill utradad och förstärkningar sändes in från andra fronter.

Kvinnliga medlemmar utgör en signifikant andel av FARC:s stridande, vanligtvis uppskattade kring 15–20%. Formellt sett är män och kvinnor jämställda, med identiska rättigheter och skyldigheter. I praktiken är det relativt vanligt att kvinnor för befäl på lägre nivåer, med upp till ett par dussin underordnade, men utifrån författarens kännedom finns det bara ett enda exempel på en kvinnlig frontledare bland FARC:s knappt 70 fronter. Den mest uppenbara skillnaden i motiv för avhopp mellan kvinnliga respektive manliga kombattanter är att många kvinnor lämnar FARC i samband med att de blivit gravida, men inte tillåts föda sina barn:

<sup>45</sup> Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Manolo", Villavicencio juli 2011.

Jag var gravid i tredje månaden. Så jag sade...barnet var med en kommandant (...). Jag berättade för honom att jag var gravid. En vän berättade att det fanns en chans att föda mitt barn i gerillan, men att barnet måste ges bort till en civil. [*Berättar hur hon bad barnets fader om att få föda, men fick svaret att högre chefer inom FARC krävde att hon skulle göra abort*]. Så jag såg att fadern, barnets egen fader, inte sade emot heller. Jag hade trott att han åtminstone skulle säga "nej, kolla, jag stöttar dig, rym iväg eller någonting", men nej. Tidigare hade han sagt, "nej, om du måste, så måste du [göra abort]".<sup>46</sup>

Respondenten beslöt sig för att desertera, ett motiv som är påtagligt vanligt förekommande bland kvinnliga kombattanter, även om exakta siffror saknas. Tvångsaborter är ett mycket känsligt tema inom FARC, inte minst givet familjens centrala roll i den colombianska kulturen och följaktligen ett frekvent använt tema i regeringens kampanjer för att uppmuntra fler avhopp.

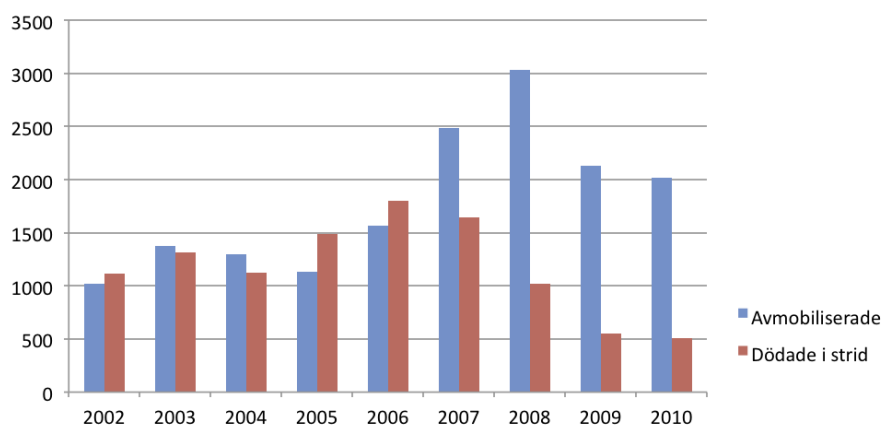
<sup>46</sup> Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Johanna", Ibagué augusti 2011.

#### 4. FARC:s sammanbrott som en konsekvens av avhoppen

FARC:s försvagning under det gångna decenniet har till stor del varit en konsekvens av de omfattande avhopp som skett från gruppen. Från 2007 och framåt har avhopp t.o.m. varit en större källa till förluster för FARC än strider mot armén. Desertering har historiskt sett utgjort ett betydande problem för väpnade grupper, men dessa resultat är likväl smått sensationella. Från att ha varit en av världens militärt starkaste rebellgrupper har FARC under loppet av ett decennium tvingats till förnyade fredsförhandlingar, delvis som en konsekvens av att en betydande andel av dess medlemmar valt att lämna gruppen, trots de risker avhoppet medför.

Militära operationer och avhopp från FARC har vidare förstärkt varandra. I samband med omfattande operationer tenderar antalet avhopp från FARC att öka. Efter att dessa individer intervjuats framkommer ofta nya underrättelser, som i sin tur vägleder förnyade operationer.

Rädsla för infiltration och militära attacker har även tvingat FARC att distansera sig från civilbefolkningen, för att i stället gömma sig i glesbefolkade regioner. Följden blir att FARC:s fronter fått svårt att upprätthålla flöden av mat och andra förnödenheter och samtidigt får färre tillfällen att rekrytera nya medlemmar. Förmågan att locka gerillasoldater att lämna gruppen



Tabell 1 – Antal FARC-medlemmar som dött i strid respektive avmobiliserats, 2002–2010.<sup>47</sup>

<sup>47</sup> Data hämtade från Avila Martinez, A. F. (2011) "FARC: de la guerra de 'Joyoy' a la guerra de 'Cano'", s. 46, i *Arcanos*, no.16, april 2011, Bogotá: Corporación Nuevo Arco Iris.

har således varit en central aspekt av försvagandet av FARC sedan 2002.

Det colombianska fallet medför därmed viktiga implikationer för framtida fredsframtvängande insatser. Fokus för sådana missioner har under det senaste decenniet skiftat från att försvaga rebellgrupper genom militära operationer till att beskydda och stödja civilbefolkningen, för att vinna deras "hjärtan och sinnen". I Colombia har strategin tagits ett steg till och syftar även till att vinna över rebellsoldaterna själva. Genom att förhindra "smutsig krigföring" och i stället välkomna avhopp från FARC har man skapat en effektiv och samtidigt jämförelsevis humanitär metod för att bekämpa rebellgrupper. Information om återintegreringsprogrammet sprids via lokala radiosändningar, reklamslag

på nationella TV-kanaler, flygblad som släpps ned i regioner där gerillasoldater tros befinna sig, samt i vissa fall via släktingar till gerillamedlemmar – allt i syfte att nå gerillamedlemmar som är strängt förbjudna att ta del av denna information. Detta betyder *inte* att det är möjligt att till fullo överge den militära delen av denna strategi eller att ett liknande angreppssätt per automatik skulle fungera lika väl i en annan konflikt. Likväl är slutsatserna om de inneboende svårigheterna med att upprätthålla motivationen inom rebellgrupper, den tidvis vacklande stridsviljan bland fotsoldater, samt möjligheten att uppmuntra avhopp generaliserbara och bör övervägas vid framtida fredsframtvängande insatser där svenska trupper deltar.

## 5. Fredsförhandlingarna och dess sannolika konsekvenser

Fredsförhandlingarna i Havanna befinner sig i dag vid ett kritiskt vägskäl. Trots elva månader av förhandlingar är den troliga utgången om möjligt än svårare att förutsäga än när samtalen inleddes. Å ena sidan har förutsättningarna för fred sannolikt aldrig varit bättre. Både den colombianska staten och FARC har i sin retorik och sitt agerande uppvisat en stark politisk vilja att nå en fredsuppgörelse.<sup>48</sup> Santos har satsat sin politiska framtid på fredsprocessen och FARC har släppt sina kvarvarande, icke-militära kidnappningsoffer, tidigare utlyst en period av ensidigt eldupphör och satsat betydande resurser på att skapa en plattform för ett framtida deltagande i den colombianska politiken. Vidare finns det en stark känsla av att detta utgör den sista chansen under överskådlig framtid att nå en förhandlingslösning på konflikten – misslyckas Santos kommer det att dröja länge innan en ny colombiansk president vågar inleda nya fredssamtal, eller får mandat för detta.

Å andra sidan hopar sig orosmolnen i takt med att förhandlingarna fortskrider med få påvisbara framsteg. Först efter sju månader och tio förhandlingsrundor lyckades parterna nå enighet kring landreformer, den första av förhandlingsagendans sex punkter. I dag, efter fjorton förhandlingsrundor, är det tydligt att inget avtal kommer att undertecknas i november, den deadline som president Santos ursprungligen angav. Under tiden rasar en infekterad debatt i Colombia kring transitionell rättvisa och politiskt deltagande – den andra förhandlingspunkten på agendan. FARC:s seniora ledare kommer inte att lämna in sina uniformer i utbyte mot en fängelsecell och verkar i stället starkt inriktade på att delta i Colombias politik efter sin avmobilisering.<sup>49</sup> Samtidigt är den colombianska befolkningen å ena sidan positivt inställd till ett fredsavtal, men en stor majoritet motsätter sig samtidigt en *de facto* amnesti och politiskt deltagande för FARC:s ledare.<sup>50</sup> Om en amnesti erbjuds till FARC:s kombattanter, kommer krav vidare sannolikt att resas på en liknande behandling av f.d. militärer, inklusive de som varit ansvariga för "falsa positivas"-

skandalen.<sup>51</sup> Följaktligen förutsätter ett fredsavtal att alla involverade parter accepterar lösningar de i dagsläget tycks betrakta som oacceptabla, samt prioriterar fred över rättvisa.

Slutligen är tiden inte på fredsprocessens sida. Parlaments- och presidentvalen nästa år närmar sig och om förhandlingarna inte visar på tydliga framsteg inom en snar framtid kommer de högerpartier som är starkt kritiska till fredsförhandlingarna sannolikt att stärkas markant. Under hösten kommer det således att bli tydligt om Colombia kan förbereda sig på att avmobilisera FARC:s 9 000 återstående kombattanter, eller nödgas fortsätta fokusera på att övertyga en gerillamedlem i taget att ta farväl till vapnen.

48 Velandia Jagua, C. A. "Las cuatro patas de la mesa" Semana 8:e maj 2013.

49 Semana "Colombia quiere paz o justicia?" 11:e maj 2013. Se även *Acuerdo General para la terminación del conflicto y la construcción de una paz estable y duradera*, den överenskommelse som ligger till grund för fredsförhandlingarna.

50 Semana "Paz: no hay camino fácil" 4:e maj 2013.

51 Valencia, L. "Las palabras de las FARC hacia las FFAA." Semana, 4:e maj 2013.

## FÖRFATTAREN:



Michael Jonsson är doktorand vid Statsvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet. Hans avhandling *Comrades in Arms: Motivational Change and Divergence Inside FARC-EP 2002–2010* handlar om motiv för att gå med i och lämna FARC och är baserad på ett 80-tal intervjuer i Colombia med avhoppare från gerillan.

© Författaren och Frivärld 2013. Att kopiera rapporten är inte tillåtet utan tillstånd från Frivärld.

## 6. REFERENSER

- Arjona, A. M. & Kalyvas, S. N. (2012) "Recruitment into Armed Groups in Colombia: A Survey of Demobilized Fighters" in Guichaoua (ed) *Understanding Collective Political Violence* New York: Palgrave MacMillan, pp.143–174.
- Arjona, A. M. & Kalyvas, S. N. (2007) "Reclutamiento de combatientes en Colombia: Resultados preliminares de una encuesta a combatientes desmovilizados" pp.199–238 i *Seminario Internacional Justicia Transicional en la Resolución de Conflictos y Secuestro* Bogota: Unibiblios.
- Avila Martinez, A. F. (2011) "FARC: de la guerra de 'Jojoy' a la guerra de 'Cano'", s. 46, i *Arcanos*, no.16, april 2011, Bogota: Corporación Nuevo Arco Iris.
- Chernick, M. (2005) "Economic Resources and Internal Armed Conflicts: Lessons from the Colombian Case" in I. William Zartman and Cynthia J. Arnson (eds), *Rethinking the Economics of War: The Intersection of Need, Creed and Greed*. Washington DC: Woodrow Wilson Center Press.
- Collier, P., Hoeffler, A. (2004) "Greed and Grievance in Civil War" *Oxford Economic Papers* 56(4):563–595.
- Collier, P. (2000) "Rebellion as a Quasi-Criminal Activity" *Journal of Conflict Resolution* 44(6): 839–853.
- El Espectador "Quiero ver a mi niña" 2008-01-29.
- Fearon, J. D. (2004) "Why Do Some Civil Wars Last so Much Longer than Others?" *Journal of Peace Research* 41(3): 275–301.
- Ferro Medina, J. G. & Uribe Ramón, G. (2002) *El Orden de la Guerra. Las FARC-EP: Entre la Organización y la Política* Bogotá: Centro Editorial Javeriano.
- Gutiérrez Sanín, F. "Telling the Difference: Guerillas and Paramilitaries in the Colombian War" *Politics and Society* 36:1, pp 3–34, 2008.
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Eduardo", Manizales september 2012.
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Carlos", Manizales, september 2012.
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Ricardo", Bogotá september 2012.
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Robinson", Bogotá september 2012.
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "David", Villavicencio juli 2011.
- Intervju med företrädare för det colombianska Försvarsministeriet, Bogotá juli 2011.
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Johanna", Ibagué augusti 2011.
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Yenny", Ibagué augusti 2011.
- Intervju med fd FARC-medlemmen "Bergin". Bogotá juli 2011.
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Juan Pablo", Bogotá juli 2011
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Roberto", Bogotá juli 2011
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Manolo", Villavicencio juli 2011.
- Intervju med f.d. FARC-medlemmen "Carlos Andres", Villavicencio juni 2011.
- Intervju med fd FARC-medlemmen "Luiza", Bogotá februari 2008.
- Johnson, K. & Jonsson, M (2013) "Colombia: Ending the Forever War" *Survival*, 55:1, s. 67–86, 2013.
- Kalyvas, S. N. & Kocher, A. M. (2007) "How 'Free' is Free-Riding in Civil Wars? Violence, Insurgency and the Collective Action Problem" *World Politics* 59:2, 2007 s. 177–216
- Kalyvas, S. N. (2006) *The Logic of Violence in Civil War* New York: Cambridge University Press.
- McDermott, J. "Toxic fallout of Colombian scandal" 7:e maj 2009.
- Pizarro Leongomez, E. (2011) *Las FARC (1949–2010) De Guerilla Campesina a Máquina de Guerra*. Bogotá: Grupo Editorial Norma.
- Romero, S. (2012). "Dutch Guerilla in Colombia Leaves Puzzling Trail" *New York Times* 28:e maj 2010.
- Semana "Colombia quiere paz o justicia?" 11:e maj 2013.
- Semana "Paz: no hay camino fácil" 4:e maj 2013.
- UNICEF/Defensoría del Pueblo (2005) *Caracterización de los niños, niñas y adolescentes desvinculados de los grupos armados ilegales: Inserción social y productiva desde un enfoque de derechos humanos*. Bogotá: UNICEF.
- El Universal (2012). "Las FARC y el ELN aliados con las Bandas Criminales: Mindefensa", 13:e november 2012.
- Valencia, L. "Las palabras de las FARC hacia las FFAA." *Semana* 4:e maj 2013.
- Velandia Jagua, C. A. "Las cuatro patas de la mesa" *Semana* 8:e maj 2013.
- Weinstein, J. M. (2007) *Inside Rebellion: The Politics of Insurgent Violence* New York: Cambridge University Press.